

5. Οικονομικές Επιδράσεις του Θαλάσσιου Τουρισμού στην Εθνική Οικονομία

Δρ. Άννα Κουρτεσοπούλου
Χειμερινό εξάμηνο 2020-21

Ενότητες μαθήματος

- Αντίκτυπος του τουρισμού
- Οικονομική αποτύπωση τουρισμού
- Γαλάζια οικονομία
- Η συμβολή του τουρισμού στην εθνική οικονομία
- Περιφερειακή κατανομή και συμβολή ανα περιφέρεια
- Τουρισμός & ισοζύγιο πληρωμών
- Τουρισμός & κατανάλωση
- Εγχώριος τουρισμός
- Επενδύσεις στον τουρισμό
- Τουρισμός και απασχόληση

Η παγκόσμια πρόκληση του τουρισμού

- ✓ Ο τουρισμός αποτελεί παγκοσμίως ένα σημαντικό οικονομικό αλλά και κοινωνικό φαινόμενο
- ✓ Ο επιχειρηματικός όγκος του τουρισμού διεκδικεί καταλυτικό ρόλο στο διεθνές εμπόριο και συμβάλλει σε οικονομικά οφέλη και απασχόληση σε πολλούς συσχετιζόμενους τομείς – από τον τομέα των κατασκευών, στην αγροτική ανάπτυξη ως τις τηλεπικοινωνίες

Αντίκτυπος του τουρισμού

- ✓ Ο τουρισμός συνδέεται με μια δυναμική και διεισδυτική βιομηχανία που παρέχει πλήθος ωφελημάτων και προστιθέμενη αξία σε οργανισμούς, κοινωνίες, Περιφέρειες που συμμετέχουν σε αυτή
- ✓ Σύμφωνα με το Πρόγραμμα των Ηνωμένων Εθνών για το Περιβάλλον (UNEP) παρότι ο τουρισμός αποτελεί σημαντική πηγή οικονομικού οφέλους και εργασίας, αποτελεί μια πολυσύνθετη βιομηχανία με παράγοντες που συχνά έχουν αντίθετα συμφέροντα και απαιτεί την επένδυση σημαντικών πόρων, ενώ στο επίπεδο της διαχείρισης των περιόχων δραστηριοτήτων ελλοχεύει ο κίνδυνος αρνητικών αποτελεσμάτων

United Nations Environment Programme

<http://www.unep.org/resourceefficiency/Business/SectoralActivities/Tourism/FactsandFiguresaboutTourism/ImpactsofTourism/tabid/78774/Default.aspx>

Οικονομική αποτύπωση τουρισμού

- Ο Τουρισμός ως κύριος οικονομικός κλάδος της χώρας με σημαντική συνεισφορά στην Ακαθάριστη Προστιθέμενη Αξία της χώρας – 7% (2008) και 8% στην άμεση απασχόληση. Ο τουρισμός αποτελεί –σε όρους άμεσης και έμμεσης συνεισφοράς– περίπου το 15% της ελληνικής οικονομίας.
- Μέχρι το 2021, ο τουρισμός μπορεί να δημιουργήσει επιπλέον €18 δισ. άμεση και έμμεση ΑΠΑ σε ετήσια βάση και να αυξήσει την απασχόληση κατά περίπου 220 χιλιάδες νέες θέσεις εργασίας. Η θετική δημοσιονομική επίπτωση θα μπορούσε να είναι της τάξης των €3 δισ., ενώ το εμπορικό ισοζύγιο θα μπορούσε να ωφεληθεί κατά περίπου €9 δισ. Ετησίως

Μελέτη McKinsey (Σεπτ. 2011)

Η σημερινή εικόνα

Ο τουρισμός στην Ελλάδα

- αποτελεί μια σημαντική οικονομική δραστηριότητα καθώς οι καθαρές εισπράξεις αντιστοιχούν στο 73,09% των καθαρών εισπράξεων από το εξωτερικό για υπηρεσίες (ή του ισοζυγίου υπηρεσιών) και καλύπτουν το 67,6% του ελλείμματος του εμπορικού ισοζυγίου

τουριστικά έσοδα 2019

- ανήλθαν σε 18.179 εκατ. ευρώ το 2019, έναντι 16.086 εκατ. ευρώ το 2018, σημειώνοντας άνοδο κατά 13.01%, σύμφωνα με στοιχεία της Τράπεζας της Ελλάδος.
- Η μέση ανά ταξίδι δαπάνη ανήλθε στα 535 ευρώ το 2019 έναντι 486 το 2018. Η απασχόληση στον τουρισμό αποτελεί το 25,9% της συνολικής απασχόλησης της χώρας το 2018 (WTTC).
- Αυτό σημαίνει ότι 988.600 άτομα απασχολήθηκαν, άμεσα ή έμμεσα, σε όλους τους κλάδους της ελληνικής οικονομίας

Συνέχεια...

- ✓ Σύμφωνα με εκτιμήσεις του Παγκόσμιου Συμβουλίου Ταξιδιών και Τουρισμού (WTTC), το 2019 ο τουρισμός συνεισφέρει το **10,4% άμεσα** και το **20.6% συνολικά** στη διαμόρφωση του ΑΕΠ της Ελλάδας.
- ✓ Με βάση τις διεθνείς αφίξεις, η Ελλάδα κατέχει το **4,58% της ευρωπαϊκής** αγοράς τουρισμού και το **2,28% της παγκόσμιας** αγοράς το έτος 2019.
- ✓ Σύμφωνα με τον Παγκόσμιο Οργανισμό Τουρισμού (UWNTO), η Ελλάδα το 2018 βρισκόταν στην **13η θέση** των κορυφαίων προορισμών στον κόσμο, ως προς τον αριθμό αφίξεων.
- ✓ Η τουριστική της δυναμικότητα το 2019 περιλαμβάνει 9.917 ξενοδοχεία με 847.610 κλίνες και περίπου 185.000 κλίνες ενοικιαζόμενων καταλυμάτων μικρών τουριστικών επιχειρήσεων που, μαζί με τα ενοικιαζόμενα καταλύματα μέσω του συστήματος της διαμοιραζόμενης οικονομίας (sharing economy), ξεπερνά σε κλίνες το ένα εκατομμύριο. Ουσιαστικά **υπάρχει υπερπροσφορά τουριστικών κλινών**, ενώ οι σχέσεις προσφοράς και ζήτησης σήμερα είναι εντελώς διαφορετικές σε σχέση με εκείνες που υπήρχαν επί δεκαετίες.

Οικονομικό Επιμελητήριο Ελλάδας (2020)

Ο ρόλος του θαλάσσιου τουρισμού

συνδέεται στενά και με πολλούς άλλους τομείς της οικονομίας, προβλέπεται ότι θα συμβάλλει θετικά στην ακαθάριστη προστιθέμενη αξία του τουριστικού τομέα και στην απασχόληση και αναμένεται να αυξηθεί κατά 2-3% μέχρι το 2020

(World Tourism Organization, Tourism 2020 Vision)

Σε πραγματικά μεγέθη σύμφωνα με την Ε.Ε. η προστιθέμενη αξία του θαλάσσιου και παράκτιου τουρισμού αυξάνεται από 152 δις. ευρώ το 2006 σε 183 δις. ευρώ το 2011. Η μεγαλύτερη αύξηση αφορά τον κλάδο της κρουαζιέρας όπου εκεί η προστιθέμενη αξία αυξήθηκε κατά 40%. Στη συνολική προστιθέμενη αξία της Ε.Ε.-27 ο θαλάσσιος και παράκτιος τουρισμός κατέχει ποσοστό της τάξης του 1.2%

(Ευρωπαϊκή Επιτροπή, 2013)

Γαλάζια οικονομία

- ✓ περιλαμβάνει τις οικονομικές δραστηριότητες σε διάφορους κλάδους και τομείς που δραστηριοποιούνται σε ωκεανούς, θάλασσες και ακτές
- ✓ στοχεύει στην υποστήριξη της οικονομικής ανάπτυξης και κοινωνικής ευημερίας, με τρόπο που να εξασφαλίζεται η περιβαλλοντική βιωσιμότητα σε ωκεανούς και θαλάσσιες περιοχές
- ✓ περιλαμβάνει αρκετά διαφορετικές δραστηριότητες όπως για παράδειγμα την αλιεία και πώληση αλιευμάτων, την εξόρυξη και χρήση θαλάσσιων πόρων (ανανεώσιμων και μη), τη μεταφορά εμπορευμάτων μέσω θαλάσσης και λοιπά

Παγιωμένοι & αναδυόμενοι τομείς της Γαλάζιας Οικονομίας

Παράκτιος
τουρισμός

Άβιοι θαλάσσιοι
πόροι

Θαλάσσιος
ορυκτός πλούτος

Θαλάσσια άμυνα

Λιμενικές
δραστηριότητες

Θαλάσσιες
μεταφορές

Ναυπήγηση και
επισκευή

Παράκτιος
τουρισμός

Αφαλάτωση –
Γαλάζια ενέργεια –
Γαλάζια
βιοοικονομία

https://ec.europa.eu/maritimeaffairs/sites/maritimeaffairs/files/docs/publications/what-is-the-blue-economy_en_1.pdf

Μελέτη των οικονομικών μεγεθών

της Γαλάζιας Οικονομίας στηρίζεται αποκλειστικά στους παγιωμένους τομείς (Θαλάσσια χλωρίδα και πανίδα, Άβιοι θαλάσσιοι πόροι, Λιμενικές δραστηριότητες, Θαλάσσιες μεταφορές, Ναυπήγηση και επισκευή, Παράκτιος τουρισμός). Αυτό συμβαίνει για 2 λόγους.

- ✓ Η μελέτη των επιδόσεων των παγιωμένων τομέων καταδεικνύει κλάδους με διαχρονικά υψηλούς πολλαπλασιαστές για το ΑΕΠ και την απασχόληση.
- ✓ Επιπλέον, καθώς δεν υπάρχει ένας συγκεντρωτικός κλάδος οικονομικής δραστηριότητας που να περιλαμβάνει όλους τους τομείς της Γαλάζιας Οικονομίας, δεν είναι εύκολη η αποτύπωση στατιστικών μεγεθών που να αφορούν στη διαχρονική μελέτη των επιδόσεων των αναδυόμενων κλάδων

Ο κύκλος εργασιών της παγκόσμιας Γαλάζιας Οικονομίας

- ✓ το 2017 ξεπέρασε το €1,3 τρισεκ., ενώ σύμφωνα με εκτιμήσεις διεθνών οργανισμών αυτός αναμένεται να διπλασιασθεί ως το 2030
(OECD, 2017)
- ✓ Ο συνολικός κύκλος εργασιών των παγιωμένων τομέων της Γαλάζιας Οικονομίας στην ΕΕ ξεπέρασε τα €750 δισεκ. το 2018, έχοντας σημειώσει αύξηση κατά 11,0% σε σχέση με το 2009
- ✓ Αύξηση καταγράφηκε σε όλους τους υπόλοιπους τομείς όπως είναι ο παράκτιος τουρισμός, η ναυπήγηση και επισκευή πλοίων, οι υποστηρικτικές προς τις μεταφορές δραστηριότητες, οι ιχθυοκαλλιέργειες και η προστασία της θαλάσσια πανίδα και χλωρίδα).

Η συμβολή του τουρισμού στην εθνική οικονομία

- ✓ Μείωση του ελλείματος του ισοζυγίου πληρωμών
- ✓ Καταπολέμηση της ανεργίας & της μετανάστευσης
- ✓ Περιφερειακή ανάπτυξη
- ✓ Περιορισμό της διαφοράς εισοδημάτων ανάμεσα σε αστικά κέντρα & την περιφέρεια
- ✓ Αύξηση εσόδων του κράτους & της τοπικής κοινωνίας
- ✓ Ανάπτυξη συναφών κλάδων της οικονομίας
- ✓ Διαφύλαξη & προβολή της πολιτιστικής κληρονομιάς

Περιφερειακή κατανομή και συμβολή ανα περιφέρεια

Η εκτίμησή της γίνεται προσεγγιστικά, βάσει της κατανομής των εσόδων του εισερχόμενου τουρισμού όπως αποτυπώνονται από την Έρευνα Συνόρων της Τράπεζας της Ελλάδας

Περιφέρεια	% κατανομή εσόδων εισερχόμενου τουρισμού 2019	αναλογία άμεσης τουριστικής δαπάνης 2019 - σε € εκ.	ΑΕΠ Περιφερειών 2019* - σε εκ.	% ΑΕΠ στο οποίο αντιστοιχεί η τουριστική δαπάνη	κατά κεφαλήν ΑΕΠ 2017 - σε €
Ν. Αιγαίο	29,3%	6.861	6.391	107,4%	18.091
Κρήτη	20,4%	4.775	9.460	50,5%	14.366
Αττική	14,7%	3.437	89.228	3,9%	22.784
Κεντ. Μακεδονία	12,7%	2.983	25.732	11,6%	13.172
Ιόνια Νησιά	10,8%	2.534	3.297	76,9%	15.464
Αν. Μακεδονία & Θράκη	2,5%	583	7.225	8,1%	11.539
Πελοπόννησος	2,4%	553	8.359	6,6%	13.903
Θεσσαλία	2,0%	471	9.723	4,8%	12.911
Ήπειρος	1,5%	347	4.137	8,4%	11.879
Δυτ. Ελλάδα	1,5%	341	8.408	4,1%	12.216
Στερεά Ελλάδα	1,0%	239	8.794	2,7%	15.214
Β. Αιγαίο	0,9%	219	2.579	8,5%	11.955
Δυτ. Μακεδονία	0,4%	100	4.124	2,4%	14.663
Σύνολο Χώρας	100,0%	23.442	187.456	12,5%	16.757

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ, ΤτΕ - Επεξεργασία INSETE Intelligence

* Η κατανομή του ΑΕΠ των Περιφερειών είναι εκτίμηση λαμβάνοντας υπόψη την ποσοστιαία κατανομή του 2017

Συμβολή του Yachting στον Τουριστικό Κλάδο και στην Εθνική Οικονομία

- Για 3 νησιωτικές Περιφέρειες (Κρήτη, Νότιο Αιγαίο, Ιόνιο) ο τουρισμός συνεισφέρει άμεσα στη δημιουργία τουλάχιστον 50% του ΑΕΠ τους. Οι περιφέρειες αυτές έχουν από τα υψηλότερα κατά κεφαλήν ΑΕΠ στη χώρα, υποστηρίζοντας την άποψη ότι ο τουρισμός οδηγεί σε βελτίωση του βιοτικού επιπέδου των περιοχών στις οποίες αναπτύσσεται.

Τουρισμός & ισοζύγιο πληρωμών

Το ισοζύγιο τρεχουσών συναλλαγών περιλαμβάνει επιμέρους ισοζύγια:

- εμπορικό ισοζύγιο (συναλλαγές εξαγωγών & εισαγωγών αγαθών
- Ισοζύγιο άδηλων συναλλαγών ή άδηλων πόρων (Υπηρεσιών & εισοδημάτων & Μεταβιβάσεων)

Η άμεση & η κύρια επίδραση του τουρισμού στις εξωτερικές συναλλαγές απεικονίζεται στο ισοζύγιο υπηρεσιών στο οποίο εμφανίζεται ως Τουριστικό ή Ταξιδιωτικό ισοζύγιο

Οι συνολικές επιδράσεις του τουρισμού δεν αποδίδονται μόνο από το ισοζύγιο υπηρεσιών, καθώς επηρεάζει και το εμπορικό ισοζύγιο και το ισοζύγιο εισοδημάτων και μεταβιβάσεων

Το ισοζύγιο υπηρεσιών μπορεί να είναι θετικό (πλεόνασμα χώρας στον τουριστικό τομέα, με εισπράξεις > από τις δαπάνες) και αντίστοιχα αρνητικό.

Άμεσες & έμμεσες ταμειακές επιπτώσεις τουρισμού

ΤΑ ΕΜΜΕΣΑ ΟΦΕΛΗ ΤΟΥ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ

	% Κατανομή Τουριστικών Εσόδων	Πολλαπλασιαστής
Καταλύματα	45,3	2,50
Εστίαση	18,0	2,50
Θαλάσσιες Μεταφορές	9,0	2,41
Οδικές Μεταφορές	7,1	3,25
Εναέριες Μεταφορές	5,4	2,98
Εμπόριο	4,9	3,69
Ψυχαγωγία	3,8	1,90
Ταξιδιωτικά Γραφεία	3,7	3,68
Ενοικίαση Αυτ/των	1,8	1,39
Συνέδρια	1,0	4,13
Σταθμισμένος Μέσος Όρος		2,65

Πηγή: ΚΕΠΕ, IOBE - Επεξεργασία INSETE Intelligence

Για κάθε € 1 αύξηση
στα τουριστικά έσοδα,
το ΑΕΠ αυξάνει κατά € 2,65

Σύμφωνα με το IOBE (2012), κάθε € 1,0 που δημιουργεί η τουριστική δραστηριότητα, δημιουργεί έμμεση και προκαλούμενη πρόσθετη οικονομική δραστηριότητα € 1,2 και άρα, συνολικά, δημιουργεί € 2,2 ΑΕΠ. Δηλαδή, ο **πολλαπλασιαστής της τουριστικής δραστηριότητας** ανέρχεται σε 2,2.

Στον πίνακα απεικονίζονται οι πολλαπλασιαστές των επιμέρους κλάδων της ελληνικής οικονομίας

Στοιχεία Ισοζυγίου Ελλάδας 2018

- ✓ Συγκεκριμένα, για το 2018 οι ταξιδιωτικές εισπράξεις κάλυψαν το 72,0% του ελλείμματος του Ισοζυγίου Αγαθών (έναντι 74% το 2017)
- ✓ Αν συνυπολογιστούν και τα έσοδα αερομεταφορών, κρουαζιέρας κλπ. που η ΤτΕ υπολογίζει σε άλλους κωδικούς του ισοζυγίου πληρωμών, τότε η συμβολή του εισερχόμενου τουρισμού στην κάλυψη του ελλείμματος ισοζυγίου αγαθών φτάνει το 81,0% (έναντι 82% το 2016)
- ✓ Επίσης, οι εισπράξεις από τον τουρισμό το 2018 αντιπροσωπεύουν το 50,0% (έναντι 52,0% το 2017)
- ✓ Αν στις εισπράξεις αυτές συνυπολογιστούν και τα έσοδα από τις μεταφορές, τότε το σύνολο ισούται με το 56,0% (έναντι 58,0% το 2017)

	2017 (εκ. €)	2018 (εκ. €)	% μεταβολή
Ισοζύγιο Αγαθών	-19.834	-22.489	-13,4%
Ταξιδιωτικές Εισπράξεις (περ. κρουαζιέρα)	14.630	16.280	11,3%
ως % ελλείμματος Ισοζυγίου Αγαθών	74%	72%	
Εκτίμηση Εσόδων από Μεταφορές	1.716	1.908	
Ταξιδιωτικές Εισπράξεις και Μεταφορές/Ισοζύγιο αγαθών	82%	81%	
Εξαγωγές Αγαθών	28.040	32.373	15,5%
Εξαγωγές Αγαθών πλην Πλοίων και Κουαίμων	20.051	22.225	10,8%
Ταξιδιωτικές Εισπράξεις / Εξαγωγές Αγαθών	52%	50%	
Ταξιδιωτικές Εισπράξεις και μεταφορές / Εξαγωγές Αγαθών	58%	56%	
Ταξιδιωτικές Εισπράξεις / Εξαγωγές Αγαθών πλην Πλοίων και Κουαίμων	73%	73%	
Ταξιδιωτικές Εισπράξεις και μεταφορές / Εξαγωγές Αγαθών πλην Πλοίων και Κουαίμων	82%	82%	

Πηγή: ΤτΕ – Επεξεργασία INSETE Intelligence

* Τα στοιχεία εσόδων για το 2018 είναι προσωρινά και υπόκεινται σε αλλαγή

Τουρισμός & κατανάλωση

Η τουριστική κατανάλωση είναι αποτέλεσμα της τουριστικής ζήτησης για αγαθά & υπηρεσίες και διακρίνεται σε άμεση, έμμεση και επαγωγική

-**Άμεση** (δαπάνες από τουρίστες πριν-κατά την διάρκεια και μετά από ένα ταξίδι)

-**Έμμεση** δημιουργείται

α) από τον παραγωγό & προκύπτει με την πώληση ενός αγαθού/υπηρεσίας σε έναν τουρίστα

β) από την απόκτηση του παγίου κεφαλαίου από έναν παραγωγό πχ. Μια αεροπορική εταιρία αγοράζει ένα αεροσκάφος.

-**Επαγωγική** αντιπροσωπεύει τη ζήτηση που δημιουργείται από τους παραγωγούς οι οποίοι διαθέτουν τα προϊόντα τους σε διάφορες επιχειρήσεις που με τη σειρά τους τα πωλούν στους επισκέπτες

Διακογιάννης (2009)

ΕΙΣΕΡΧΟΜΕΝΟΣ ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ

Αφίξεις και Έσοδα Εισερχομένων Τουριστών 2018

Εισερχόμενος Τουρισμός, 2018				
	Αφίξεις	%	Έσοδα (€)	%
Ιαν	603.474	2%	152.047.087	1%
Φεβ	484.123	2%	151.205.279	1%
Μαρ	708.169	2%	246.454.499	2%
Απρ	1.106.808	4%	463.016.875	3%
Μαι	2.449.690	8%	1.427.889.000	9%
Ιουν	4.103.702	14%	2.271.114.311	14%
Ιουλ	5.539.244	18%	3.309.532.000	21%
Αυγ	6.093.067	20%	3.541.725.670	22%
Σεπ	4.868.855	16%	2.374.119.000	15%
Οκτ	2.722.457	9%	1.347.860.000	8%
Νοε	786.222	3%	315.670.000	2%
Δεκ	656.978	2%	263.704.354	2%
Σύνολο	30.122.789	100%	15.864.338.075	100%
Αεροπορικώς	20.386.670	68%		
Οδικώς	8.796.571	29%		
Σιδηρ/μικώς	8.500	0%		
Θαλασσίως	931.048	3%		

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ, ΤτΕ-Επεξεργασία INSETE Intelligence
Τα στοιχεία εσόδων για το 2018 υπόκεινται σε αλλαγή.

- Το 2018 η Ελλάδα υποδέχθηκε σχεδόν 30,1 εκ. τουρίστες μόνιμους κατοίκους άλλων χωρών («Μη Κάτοικοι»), και εισέπραξε σχεδόν € 15,9 δισ .
- Οι αεροπορικές αφίξεις αποτέλεσαν το 68% του συνόλου των αφίξεων ακολουθούμενες από τις οδικές με 29,0% και τις θαλάσσιες με 3%
- Εποχικότητα: (Απρίλιος-Σεπτέμβριος) καταγράφεται το 80 2% των αφίξεων και το 84 4% των εσόδων.

Συνέχεια....

	2017	2018	% Δ
Έσοδα (εκ. €)	14.203	15.864	11,7%
Διαν/σεις (χιλ.)	209.855	227.012	8,2%
Αφίξεις (χιλ.)	27.194	30.123	10,8%
Μέση Διάρκεια Παραμονής	7,7	7,5	-2,3%
ΜΚΔ	522,3	526,7	0,8%
Δαπάνη/Διαν/ση	67,7	69,9	3,3%

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ, ΤΤΕ-Επεξεργασία INSETE Intelligence

- ✓ Ο εισερχόμενος τουρισμός παρουσίασε αύξηση αφίξεων (+10,8%) και εσόδων (+11,7%), πετυχαίνοντας νέα επίπεδα ρεκόρ 30,1 εκ. και € 15,9 δισ. αντίστοιχα.
- ✓ στις διανυκτερεύσεις η αύξηση ανήλθε στο +8,2% και συνολικά σε σχεδόν 227 εκ., που επίσης αποτελεί νέο ρεκόρ
- ✓ Η Μέση κατά Κεφαλήν Δαπάνη (ΜΚΔ) ανήλθε στα € 526,7, εμφανίζοντας αύξηση κατά +0,8% που οφείλεται στην αύξηση της Δαπάνης ανά Διανυκτέρευση κατά +3,3% (από € 67,7 σε € 69,9).

Υπολογισμός Εσόδων

- Βάσει της ακολουθούμενης μεθοδολογίας (**Τράπεζα της Ελλάδος, 2006**) για την καταγραφή των εσόδων, αυτά δεν περιλαμβάνουν το μέρος της δαπάνης του τουρίστα που παρέμεινε πρωτογενώς στο εξωτερικό, π.χ. η αμοιβή και το κέρδος του Tour Operator, αλλά περιλαμβάνουν μόνο το μέρος της δαπάνης του τουρίστα που καταναλώθηκε στην Ελλάδα, π.χ. το έσοδο του ξενοδοχείου ή τη δαπάνη του τουρίστα στα καταστήματα.
- Ομοίως, δεν περιλαμβάνουν ούτε τα έσοδα από τις αερομεταφορές και θαλάσσιες μεταφορές των εισερχόμενων τουριστών για την μετάβασή τους στην Ελλάδα, που καταγράφονται ξεχωριστά και αθροίζονται με όλες τις άλλες δαπάνες μεταφορών όπως π.χ. cargo, ούτε τα στοιχεία από επιβάτες κρουαζιέρας.

Τράπεζα της Ελλάδος (2006). Οικονομικό Δελτίο.
<http://www.bankofgreece.gr/BogEkdoseis/oikodelt200607.pdf>

Αφίξεις και Έσοδα από Κρουαζιέρα 2019

Τουρισμός Κρουαζιέρας				
	Αφίξεις		Έσοδα (€)	
	2018	2019	2018	2019
Α' Τρίμηνο	44.233	32.977	6.555.092	6.391.295
Β' Τρίμηνο	1.035.584	720.814	144.593.000	162.685.160
Γ Τρίμηνο	1.285.100	1.086.691	192.704.404	195.611.458
Δ' Τρίμηνο	584.459	815.700	88.785.158	92.730.587
Σύνολο	2.949.376	2.656.182	432.637.654	457.418.500
Μεταβολή 2018-2019		-9,9%		5,7%

Πηγή: Τελε-Ερευνας INSETE Intelligence

Τα στοιχεία εσόδων για το 2019 υπόκεινται σε αλλαγή.

2,7 εκ. Τουρίστες Κρουαζιέρας και
+5,7% μείωση δαπανών

- το 2019 η Ελλάδα υποδέχθηκε σχεδόν 2,7 εκ τουρίστες κρουαζιέρας, μειωμένους σε σύγκριση με το 2018 κατά -9,9% και εισέπραξε σχεδόν 457 εκ αυξημένα κατά +5,7%
- στο 3^ο τρίμηνο έχουμε το 40,9% των αφίξεων και το 42,8% των εσόδων και στο 2^ο και 4^ο τρίμηνο το 27,1% & 30,7% των αφίξεων και 35,6% & 20,3% των εσόδων αντίστοιχα.

Εκτίμηση εσόδων αερομεταφορών & θαλάσσιων / οδικών & σιδηροδρομικών μεταφορών

- Όπως αναφέρθηκε ήδη , η Έρευνα Συνόρων της ΤτΕ δεν περιλαμβάνει την δαπάνη των τουριστών για μεταφορά προς και από την Ελλάδα
- Ένα μέρος της δαπάνης αυτής εισπράττεται από ελληνικές εταιρείες και άρα το σύνολο των εσόδων αυτών αποτελεί έσοδο της χώρας προερχόμενο από τον τουρισμό Ένα άλλο μέρος της δαπάνης αυτής καταβάλλεται σε εταιρείες του εξωτερικού οι οποίες, στη συνέχεια, καταβάλλουν μέρος του εσόδου τους για την εξυπηρέτηση των πελατών τους (πχ για το προσωπικό που απασχολούν στην Ελλάδα ή για αμοιβές εταιρειών handling).
- **τα έσοδα των ελληνικών επιχειρήσεων** από τη δραστηριότητα αυτή εκτιμώνται το **2019** σε 1.914 εκ (+11,6%) για τις αερομεταφορές και 96 εκ (-2,0%) για τις θαλάσσιες μεταφορές, έναντι 1.715 εκ και 98 εκ αντίστοιχα για το 2018
- Το εκτιμώμενο **πρόσθετο έσοδο του ΟΣΕ** κρίνεται ως αμελητέο αφού η εκτίμηση για τον αριθμό εισερχομένων τουριστών με σιδηρόδρομο ανήρχετο σε λιγότερο από 7000.

Ίκκος & Κουτσός (2020)

ΕΓΧΩΡΙΟΣ ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ

-55,7%% μειώθηκε η δαπάνη του εγχώριου τουρισμού από το 2008

Εκτίμηση της δαπάνης του εγχώριου τουρισμού μέσω της «Έρευνα Διακοπών» της ΕΛΣΤΑΤ για το 2018.

Σύμφωνα με την έρευνα αυτή η εγχώρια τουριστική δαπάνη για ταξίδια με τουλάχιστον μία διανυκτέρευση ήταν 1.715 εκ όταν για το 2017 ήταν 1.398 εκ δηλαδή αυξημένη κατά +22,6% σε σύγκριση με το 2017

Για τα ταξίδια με τουλάχιστον 1 διανυκτέρευση την περίοδο 2017-2018:

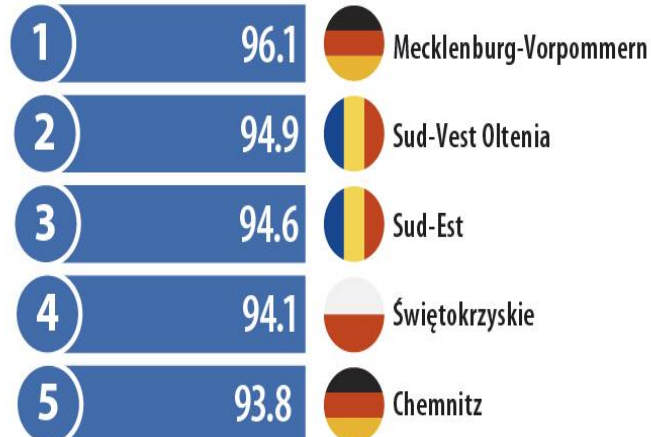
- ✓ Ο αριθμός των ταξιδιών αυξήθηκε κατά +4,3% (από 5,3εκ. Ταξίδια το 2017 σε 5,5εκ. ταξίδια το 2018)
- ✓ Η Μέση κατά Κεφαλή Δαπάνη ανάταξίδι αυξήθηκε κατά +17,6% (από €264 το 2017 σε €310 το 2018)
- ✓ Ενώ η συνολική δαπάνη αυξήθηκε κατά +22,6% (από €1,4δισ. Το2017 σε €1,7δισ. Το 2018)

Which EU regions welcome the highest share of resident and non-resident tourists?

(%, based on nights spent in tourist accommodation, 2018 data)
Kriti and Ionia Nisia: estimates

RESIDENTS

NON-RESIDENTS

Τουρισμός: Επενδύσεις & έμμεσα οφέλη

Εκτίμηση Επενδύσεων στον ξενοδοχειακό κλάδο

-για νέες κατασκευές ο αριθμός των νέων δωματίων που κατασκευάστηκαν, σύμφωνα με το Ινστιτούτο Τουριστικών Ερευνών και Προβλέψεων ΙΤΕΠ καθώς και το Μέσο Εκτιμώμενο Κόστος Κατασκευής νέων δωματίων ανά κατηγορία αστεριού βάσει στοιχείων

αγοράς

-για ανακαινίσεις ο αριθμός δωματίων ανά κατηγορία στην λήξη του προηγούμενου έτους βάσει ΜΗΤΕ, καθώς και το Μέσο Κόστος Ανακαίνισης/Επισκευής υπαρχόντων δωματίων ανά κατηγορία αστεριού (βάσει μελέτης ΞΕΕ « Εξελίξεις στα Βασικά Μεγέθη της Ελληνικής Ξενοδοχίας 2019 »)

Τουρισμός: Επενδύσεις & έμμεσα οφέλη

Νέες Κατασκευές Ξενοδοχείων						
		Σύνολο	5*	4*	3*	2*/1*
Νέα Δωμάτια	2018	6.206	2.969	1.733	1.065	439
	2019	4.338	1.751	1.735	679	173
Κόστος Κατασκευής (€ εκατ.)	2018	687	386	191	91	20
	2019	484	228	191	58	8
Εγχώρια Προστ. Αξία (€ εκατ.)	2018	420	227	119	60	14
	2019	290	134	116	36	5

Πηγή: ΜΗΤΕ, ΞΕΕ - Εκτιμήσεις-Επεξεργασία INSETTE Intelligence

Ανακαινίσεις Ξενοδοχείων						
		Σύνολο	5*	4*	3*	2*/1*
Δωμάτια, τέλος έτους	2017	424.870	72.139	108.637	98.753	145.341
	2018	425.815	71.645	109.608	99.706	144.856
Κόστος Ανακαινίσης (€ εκατ.)	2018	1.047	281	482	195	90
	2019	985	248	501	145	92
Εγχώρια Προστ. Αξία (€ εκατ.)	2018	526	124	240	107	54
	2019	494	110	249	80	56

Πηγή: ΜΗΤΕ, ΞΕΕ - Εκτιμήσεις-Επεξεργασία INSETTE Intelligence

Επενδύσεις Ξενοδοχείων σε Εγχώρια Προστιθέμενη Αξία						
		Σύνολο	5*	4*	3*	2*/1*
Εγχώρια Προστ. Αξία (€ εκατ.)	2018	945	351	358	167	68
	2019	784	244	365	115	61

Πηγή: ΜΗΤΕ, ΞΕΕ - Εκτιμήσεις-Επεξεργασία INSETTE Intelligence

€ 1,5 δισ. οι επενδύσεις των ξενοδοχείων, με € 784 εκατ. εγχώρια προστιθέμενη αξία

Τουρισμός: Επενδύσεις & έμμεσα οφέλη

- **Επενδύσεις στους άλλους κλάδους του τουρισμού, πλην ξενοδοχείων**

-Συνεπώς η επένδυση των άλλων κλάδων με όρους εγχώριας προστιθέμενης αξίας ανέρχεται σε € 466 εκ. για το 2018 και € 394 εκ. για το 2019 – μείωση -15%.

-€ 3,2 δισ. οι επενδύσεις στον τουρισμό, με € 1,2 δισ. εγχώρια προστιθέμενη αξία

Εισαγωγή συμπληρωματικών προϊόντων

- Προκειμένου να επεκταθεί το τουριστικό προϊόν, μπορεί να εισαχθεί επιπλέον μη ζήτηση εκτός αιχμής
- Για τον κλάδο της ιστιοπλοΐας και του τουρισμού στην πόλη (city break), υποθέτουμε μια πρόσθετη αύξηση κατά 3% κάθε έτος στον υπάρχον ετήσιο ρυθμό ανάπτυξης των αφίξεων τουριστών για την περίοδο 2012-2017, ενώ παράλληλα υποθέτουμε ότι τα τουριστικά προϊόντα πολιτισμού και MICE μπορούν να επεκταθούν με υψηλότερο ρυθμό τα επόμενα 5 χρόνια
- + 4 4 εκ. τουρίστες από συμπληρωματικά τουριστικά προϊόντα
- + € 2 6 δισ. Αύξηση τουριστικών δαπανών

Πηγή: PwC (2018). Ελληνικός Τουρισμός-η επόμενη μέρα. Ανάκτηση από <https://www.pwc.com/gr/en/publications/greek-thought-leadership/the-next-day-of-greek-tourism-gr-long-updated.pdf>

Εισαγωγή συμπληρωματικών προϊόντων

Αφίξεις Τουριστών (εκ.)

Προϊόν	2017	Πρόσθετη ανάπτυξη	CAGR 2017-2022 + πρόσθετη ανάπτυξη	2022
Ισποπλοΐα	1,3	+3%	12,1%	2,4
Πολιτισμός	3,1	+50%	9,1%	4,8
City Break	1,1	+3%	10,6%	1,9
MICE	0,8	+100%	17,3%	1,8
Σύνολο αφίξεων	6,3 εκ.			10,7 εκ.

Τουριστικές Δαπάνες (€ εκ.)

Προϊόν	2017	2022
Ισποπλοΐα	769	1.358
Πολιτισμός	1.707	2.641
City Break	767	1.267
MICE	441	981
Σύνολο δαπανών	€ 3.684εκ.	€ 6.247εκ.

Χρονοδιάγραμμα

2017

2022

Αντίκτυπος στις αφίξεις

2017

2022

Αντίκτυπος στις δαπάνες

6,3 εκ. τουρίστες από συμπληρωματικά τουριστικά προϊόντα

10,7 εκ. τουρίστες από συμπληρωματικά τουριστικά προϊόντα

€ 3,7 δισ. τουριστικές δαπάνες από συμπληρωματικά τουριστικά προϊόντα

€ 6,3 δισ. τουριστικές δαπάνες από συμπληρωματικά τουριστικά προϊόντα

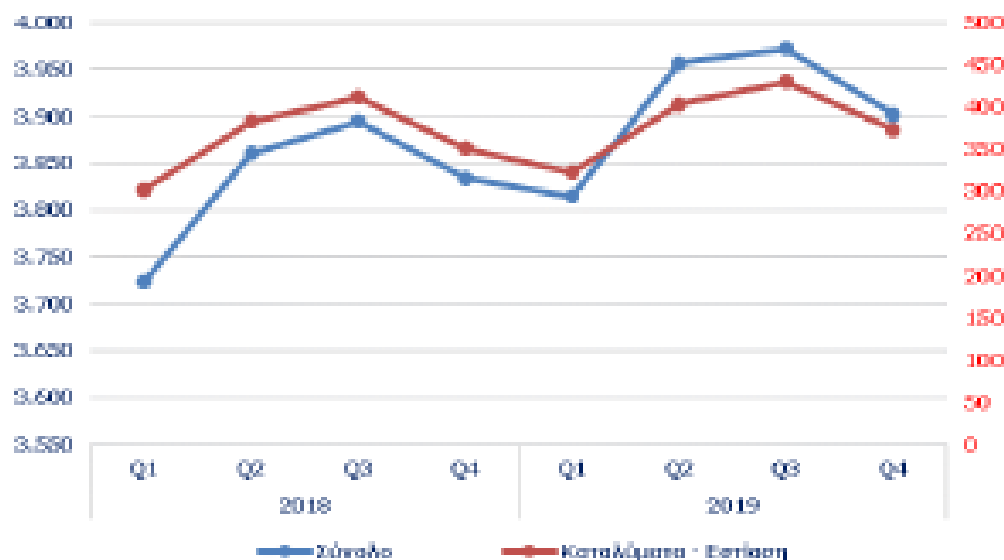
PwC (2018)

6,3 εκ τουρίστες

ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ ΚΑΙ ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗ

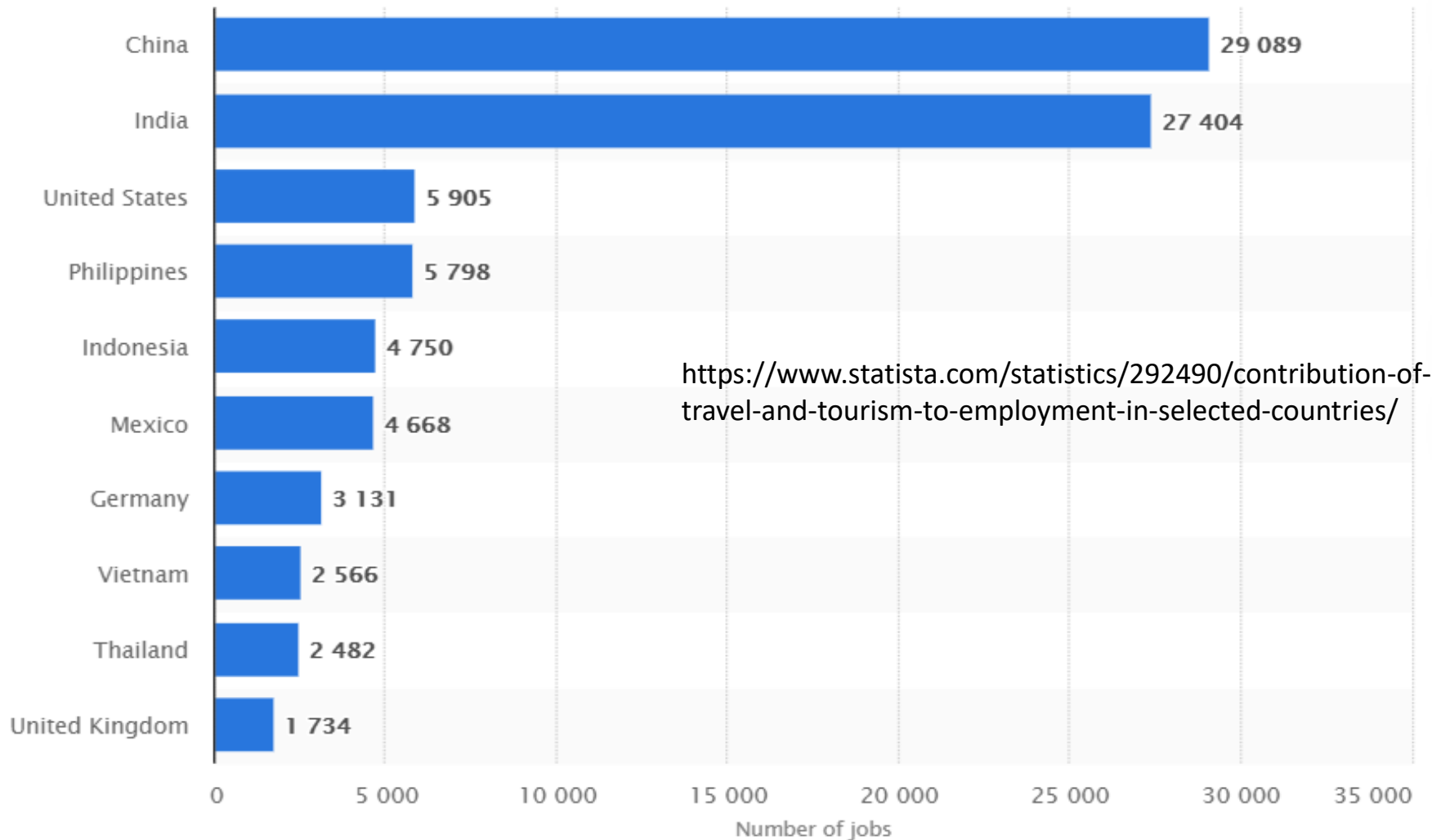
Απασχόληση 2018 - 2019 (σε χιλ.)

Πηγή: Έρευνα Εργαστικού Δυναμικού ΕΛΣΤΑΤ - Ολοκληρωτικά INSEE Intelligence

Η απασχόληση στα τουριστικά επαγγέλματα υπηρεσιών καταλυμάτων και εστίασης αυξήθηκε κατά 6,7%, το 1ο τρίμηνο έναντι 2,4% της συνολικής απασχόλησης κατά 5,3 έναντι 2,5% στο 2ο τρίμηνο, κατά 4,4% έναντι 2,0% στο 3ο τρίμηνο και κατά 6,2% έναντι 1,8% στο 4ο τρίμηνο.

Countries with the highest employment in the travel and tourism industry worldwide in 2019

<https://www.statista.com/statistics/292490/contribution-of-travel-and-tourism-to-employment-in-selected-countries/>

οικονομικός αντίκτυπος του yachting

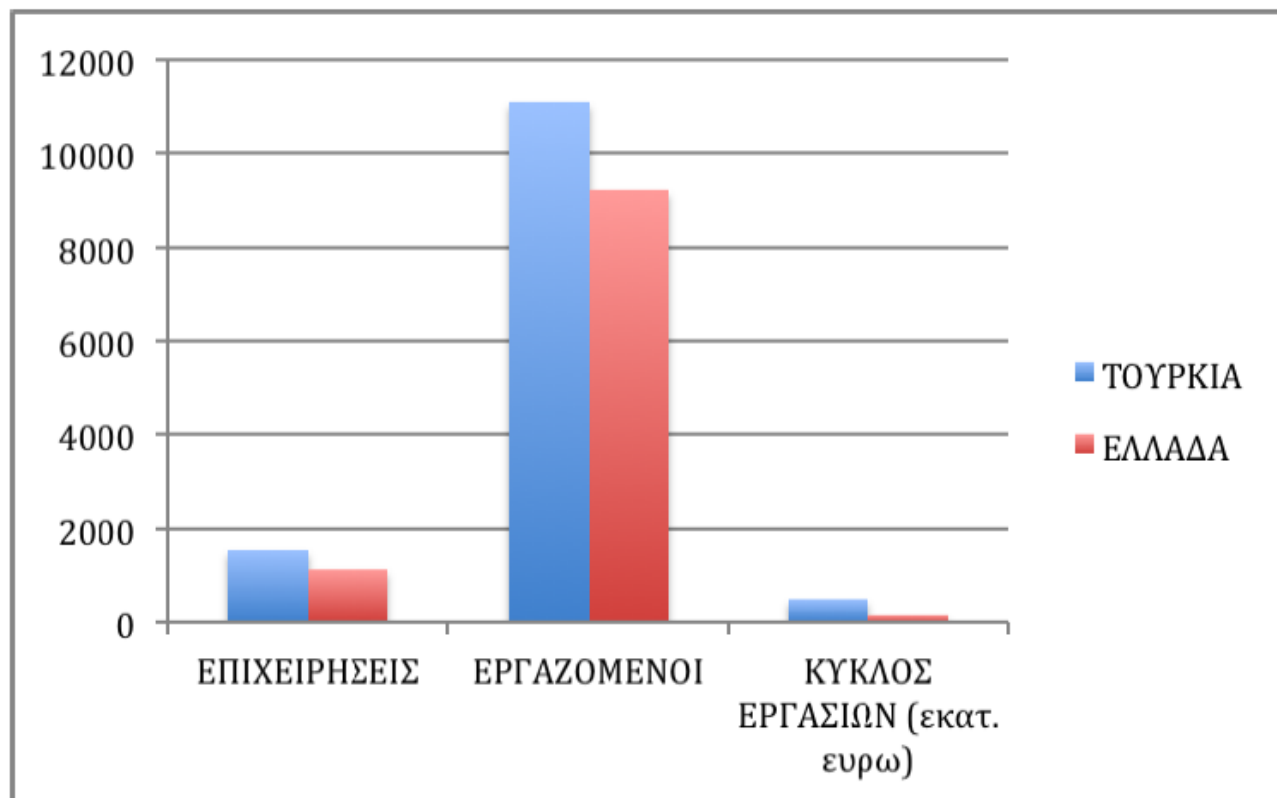

- οι συνολικές θέσεις ελλιμενισμού προσφέρουν 550 άμεσα εργαζόμενους στις μαρίνες.
- εκτιμάται ότι ο συνολικός αριθμός πληρώματος ανέρχεται σε 9.500 άτομα με επιπλέον 1.600 εργαζόμενους να εργάζονται στην αγορά ναύλωσης σκαφών.
- Εκτιμάται επίσης ότι για τις 13.500 θέσεις ελλιμενισμού στην Ελλάδα αντιστοιχούν 13.500 υποστηρικτικές θέσεις εργασίας, οι οποίοι είναι ως επί το πλείστο ελεύθεροι επαγγελματίες και μικρές επιχειρήσεις που ενισχύουν την τοπική οικονομία.
- Συνολικά εκτιμάται ότι ο κλάδος του yachting απασχολεί **25.150 εργαζομένους**.

ΣΕΤΕ (2018)

Επιχειρήσεις, εργαζόμενοι & κύκλος εργασιών

Στους τομείς της ναυπήγησης, εξοπλισμού, μηχανών και σχετικών με το yachting υπηρεσιών

στην Ελλάδα που είναι χώρα με μακρά ναυτική παράδοση λειτουργούν 1.150 επιχειρήσεις που απασχολούν 9.240 εργαζόμενους και με κύκλο εργασιών 157 εκατ. ευρώ

ICOMA (2014)

Εκτιμήσεις

- Σύμφωνα με μελέτη του London School of Economics, αν στη χώρα μας ελλιμενιστούν 1.000 επιπλέον σκάφη άνω των 35μ. θα δημιουργηθούν τουλάχιστον 23.000 νέες άμεσες, ή έμμεσες, θέσεις εργασίας. Συνεχίζοντας η μελέτη αναφέρει ότι η χώρα μας εισπράττει μόλις 158 εκατ. ευρώ από τις επισκέψεις SuperYachts, όταν η Ιταλία εισπράττει 2,24 δις. ευρώ και η Γαλλία 1,37 δις. Ευρώ

(Ναυτεμπορική, 2015)

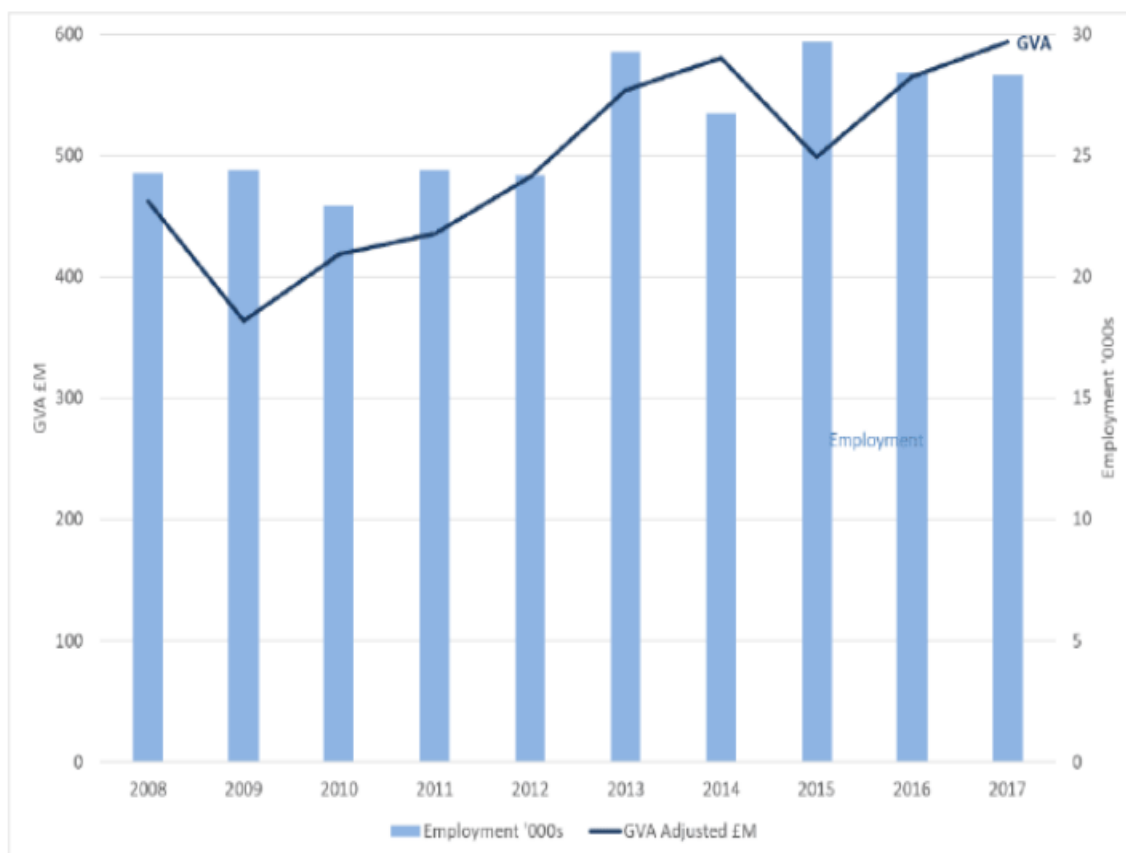
- Σύμφωνα με το Διεθνές Συμβούλιο Ενώσεων της Ναυτιλιακής Βιομηχανίας ICOMIA για κάθε 100 νέες θέσεις ελλιμενισμού σκαφών αναψυχής, παράγονται έξι (6) άμεσες θέσεις εργασίας στην μαρίνα, εκατό (100) έμμεσες (μικροεπαγγελματίες, καρνάγια, ασφάλεια, προμηθευτές κ.λπ.) και άνω των διακοσίων (200) (αναλόγως του τύπου και του μεγέθους των σκαφών) σε πληρώματα.
- Στην ίδια έκθεση της ICOMIA, αναφέρεται ότι για κάθε 1 ευρώ που δαπανάται για τον ελλιμενισμό σκάφους, δαπανώνται 5-10 ευρώ για συναφείς δραστηριότητες του σκάφους όπως πρακτορεύσεις σκαφών, ανεφοδιασμούς, επισκευές, μισθοδοσία κ.λπ.

οικονομικός αντίκτυπος της κρουαζιέρα

- με στοιχεία του έτους 2015, η συνολική απασχόληση ανέρχεται σε 9.983 θέσεις εργασίας ή κατά 1,5% λιγότερες ως προς το 2014.
- Σημειώνεται ότι στη συνολική απασχόληση συμπεριλαμβάνεται η άμεση, έμμεση και induced. Με άλλα λόγια, ο αριθμός των 9.983 θέσεων εργασίας δεν αφορά θέσεις εργασίας που σχετίζονται άμεσα με τον τομέα της κρουαζιέρας.
- Σύμφωνα με μελέτη του ΙΝΣΕΤΕ (2019), 4.892 θέσεις εργασίας συνδέονται άμεσα με τον τομέα της κρουαζιέρας ή σε στρογγυλοποίηση 5.000 θέσεις στην ελληνική επικράτεια

Απασχόληση στον θαλάσσιο τουρισμό παραδείγματα άλλων χωρών

Figure 18 : Marine tourism - GVA and employment (headcount), 2008 to 2017 (2017 prices)

Στην Σκωτία

- αύξηση της απασχόλησης με επαγγέλματα θαλάσσιου τουρισμού στο ΑΕΠ κατά 5% 2016-2017
- συνολική αύξηση από το 2008-2017 κατά 16%

ESPON project MSP-LSI

- **Ο παράκτιος τουρισμός** είναι ο μεγαλύτερος κλάδος της Ευρωπαϊκής Γαλάζιας οικονομίας με συμμετοχή 40% στο ΑΕΠ και 60% στο τομέα της απασχόλησης.
- **The case of the Pomeranian Bight**

Για παράδειγμα στην Γερμανία η Βαλτική Ακτή (2018) 95% εγχώριο τουρισμό με 30,9 εκ. διανυκτερεύσεις (+9,7% από το 2010) 17,8% των θέσεων εργασίας δηλαδή 131.000 εργαζόμενοι απασχολούνται στην βιομηχανία, υγεία και στον κλάδο των κοινωνικών υπηρεσιών, και το 2/5 των πωλήσεων της περιοχής να εκτιμάται ότι πραγματοποιούνται από επισκέπτες και τουρίστες. Αντίστοιχα, στην πλευρά της Πολωνίας, Ιουλ-Αυγ 2018 4 εκ. τουρίστες διέμειναν στην περιοχή (+10% από το 2017) η οποία απασχολεί 18.195 εργαζόμενους στον τουρισμό.

Πηγή: <https://www.espon.eu/what-are-main-impacts-coastal-tourism>

Ocean Tourism and Recreation The Top Five Contributors

Number of Workers

Gross Domestic Product

California	432,000	\$24 Billion
Florida.....	409,000	\$20 Billion
New York.....	357,000	\$25 Billion
Hawaii	109,000	\$8 Billion
Illinois	64,000	\$5 Billion

- Εκτιμάται ότι περίπου 2.4 εκ. άνθρωποι απασχολούνται στον κλάδο θαλάσσιο τουρισμό & αναψυχή (+3,2%) 2016-17
- Οι ρυθμοί ανάπτυξης στις ΗΠΑ είναι πιο έντονοι από τη συνολική απασχόληση (+1,7%)

<https://coast.noaa.gov/states/fast-facts/tourism-and-recreation.html>

MAPPING OCEAN WEALTH

TOURISM

Ocean habitats provide scuba diving, fishing and other recreational opportunities that attract tourists from around the world.

Coastal communities, planners and the tourism industry should protect and restore the habitats that drive local economies.

Mapping Ocean Wealth demonstrates what the ocean does for us today so that we maximize what the ocean can do for us tomorrow.

oceanwealth.org @ocean_wealth

The Nature Conservancy
Protecting nature. Preserving life.™

SPORT FISHING
can be the main source of income for coastal communities

\$141.5 MILLION
Bahamas in 2008

\$56.5 MILLION
Belize in 2007

TOURISM
directly employs
2,000,000 PEOPLE
in the Caribbean Islands –
1 in 10 Residents

HEALTHY OCEAN HABITATS
attract the divers,
snorkelers and other
tourists who drive
coastal economies

CORAL REEFS
drive up to
\$36 BILLION

per year globally
in tourism revenue

Recreational fishing around
MANGROVES
contributes

\$1 BILLION
per year toward Florida's economy

At prime scuba diving spots in Palau
A SINGLE SHARK
has a lifetime value of
\$1.9 MILLION
and a fished value of \$108

Mapping Ocean Wealth Explorer

Αναζήτηση στοιχείων οικονομικής
ανάπτυξης σε διαδραστική πλατφόρμα

<http://maps.oceanwealth.org/>

Μελέτη Περίπτωσης

A white sailboat is beached on a sandy shore. The water is a vibrant turquoise color, and the sky is a clear, bright blue. The sailboat's mast and rigging are visible, and the sail is partially unfurled. The overall scene is bright and sunny, suggesting a tropical or coastal location.

- Εκπόνηση Μελέτης / Εμπειρογνωμοσύνης με τίτλο: «Συνθετική μελέτη για τον Ναυτικό Τουρισμό (yachting, κρουαζιέρα και ακτοπλοΐα)»

Βιβλιογραφία

- ✓ Coccossis, H., Mexa, A., & Collovini A.(2002), *Defining, measuring and evaluating carrying capacity in European tourism destinations*, B4-3040/2000/294577/MAR/D2, Report. Department of Environmental Studies, University of the Aegean, Athens.
- ✓ Διακομιχάλης Μ. (2009). Ο θαλάσσιος τουρισμός και οι οικονομικές επιδράσεις. Εκδόσεις Σταμούλη, Αθήνα
- ✓ ESPON (2020). What are the main impacts of Coastal Tourism? Retrieved from <https://www.espon.eu/what-are-main-impacts-coastal-tourism>
- ✓ Ίκκος, Α. & Κουτσός, Σ. (2019). *Η συμβολή του τουρισμού στην Ελληνική Οικονομία*, 2018. ΙΝΣΕΤΕ
- ✓ Ίκκος Α. και Κουτσός Σ. (2019). *Οι προοπτικές του εισερχόμενου τουρισμού στην Ελλάδα το 2019*. Ινστιτούτο Συνδέσμου Ελληνικών Τουριστικών Επιχειρήσεων.
- ✓ Ίκκος, Α. & Κουτσός, Σ. (2020). *Η συμβολή του τουρισμού στην Ελληνική Οικονομία*, 2019. ΙΝΣΕΤΕ
- ✓ ICOMIA (2014). Recreational Boating Industry Statistics
- ✓ Οικονομικό Επιμελητήριο Ελλάδας (2020). Οι επιπτώσεις της Υγειονομικής Κρίσης στην Ελληνική Οικονομία και οι προτάσεις για την επόμενη μέρα. Ανάκτηση από <https://oe-e.gr/wp-content/uploads/2020/05/oee-26-5.pdf>
- ✓ PriceWaterhouseCoopers(2018). Ελληνικός Τουρισμός-η επόμενη μέρα. Ανάκτηση από <https://www.pwc.com/gr/en/publications/greek-thought-leadership/the-next-day-of-greek-tourism-gr-long-updated.pdf>